

Svar til Kulturministeriet

Det forelagte forslag til arkivlovsrevision er problematisk af en række grunde, som udfoldes neden for, men først og fremmest fordi det forfejler sin intention om at gøre det nemmere for borgerne at finde arkiverede oplysninger om sig selv. For borgerne udgør lovforslaget et tilbageskridt i forhold til den nuværende arkivlov, fordi indsigtsretten **kun** gælder oplysninger, der er afleveret til offentligt arkiv.

Ved den seneste omfattende ændring af arkivloven (2003) blev det slået fast, at bevaringsværdige arkivalier i kommunerne skulle være tilgængelige for borgere forskere og myndigheder, når arkivalierne var 20 år gamle og **uanset**, om arkivalierne var afleveret til offentligt arkiv. Denne lovændring udgjorde et vigtigt fremskridt for alle brugere, fordi kommunale arkivalier – i modsætning til arkivalier af statslig proveniens - ikke er omfattet af afleveringspligt (med mindre et sletningskrav i GDPR tilsiger det). P.g.a. den manglende afleveringspligt findes mange bevaringsværdige papirarkiver fortsat i de kommunale forvaltninger.

Lovændringen i 2003 blev desværre ikke fulgt op af et krav om at alle bevaringsværdige arkivalier skulle registreres på en måde, så brugerne kan se, hvad der er bevaret, og hvor i landet det bevarede materiale befinder sig. Alligevel udgjorde lovændringen et fremskridt og et incitament til kommuner om at aflevere til offentligt arkiv. Det fremsatte lovforslag formulerer kun en særlig ret for borgere til indsigt i egne oplysninger for så vidt, at oplysningerne er afleveret til offentligt arkiv, og udgør derfor for kommunerne at beholde arkiverne i forvaltningernes varetægt.

Reglerne om arkivadgang eksisterer parallelt med aktindsigtsreglerne. Borgerne kan således allerede i dag anmode om aktindsigt – også i oplysninger, der er afleveret til offentligt arkiv. Under de nugældende regler, vil det være den forvaltningsmyndighed, der oprindeligt har behandlet sagen, der rekvirerer oplysningerne i arkivet og behandler aktindsigtssagen. I forhold til borgernes rettigheder er anmodninger om aktindsigt er bedre varetaget af forvaltningsmyndighederne, som har juridiske kompetencer til disposition, som sjældent er til stede i de kommunale arkiver.

Det er kommunalbestyrelsen, der er bemyndiget til at dispensere fra arkivlovens tilgængelighedsfrister. I den række kommuner er opgaven delegeret til det kommunale arkiv. Offentlige arkiver har pligt til at vejlede i samlingerne. Mange kommunale arkiver har af egen drift etableret on-line søgbare registreringsdatabaser, som udgør et centralt element i at give arkivernes

bruge hjælp til selvhjælp. Det er en myte, at danske arkiver er lukkede – særligt hvad angår borgernes adgang til egne data, hvilket fremgår af de årlige tilgængelighedsrapporter til Kulturministeren.

Bortset fra de ovenfor beskrevne udfordringer for borgerne med at vide, hvor de skal sætte deres eftersøgning efter oplysninger ind, varetages borgernes rettigheder i forhold til oplysninger i arkiverne således allerede inden for gældende lovgivning.

På visse områder hjemler særlovgivningen i dag at en kommunalbestyrelse kan beslutte, at de omkostninger der er forbundet med undersøgelser i ældre arkivmateriale skal betales af brugere f.eks. CPR lovens §37. Dermed anerkendes det, at det kan være en tidskrævende opgave at finde oplysninger i ældre arkivmateriale. Hvis en kommune vælger at aflevere sine folkeregisterarkivalier til det kommunale arkiv, bortfalder den lovhjemlede ret til opkrævning af brugerbetaling. Lovforslaget udgør derfor et incitament for en kommune at undlade aflevering til kommunalt arkiv.

Andre kommentarer:

- a. Vi trænger til en gennemarbejdet ny arkivlov. Den nuværende arkivlov er 17 år gammel og derfor af naturlig grunde forældet ift. samfundsudviklingen – særligt i lyset af digitaliseringen af samfundet og anden lovgivning.

Ideelt set skulle man ligesom Norge og Sverige igangsætte et udredningsarbejde med fokus på det offentliges dokumentationsopgave i alle faser af datas livscyklus, herunder arkivernes rolle i samfundet.

- b. I kølvandet på GDPR blev der i 2018 igangsat et udvalg, der skulle vurdere behovet for en arkivlovsrevision. Arbejdet blev sat i stå pga. folketingsvalg og regeringsskifte. Kommissoriet dengang var snævert og adresserede kun få af de her beskrevne udfordringer, men det fremsatte lovforslag er efter ODAs vurdering fremsat uden tilstrækkeligt forarbejde.
- c. Lovforslaget er inspireret af en sympatisk intention om at gøre mere for borgerne. En række forhold gør imidlertid, at forslaget reelt ikke vil have den ønskede effekt:
 - Rigtig meget materiale er kasseret med eller uden hjemmel i arkivloven

- Mange personoplysninger bevares i dag kun i et statistisk udvalg på 3% bevaring. Dette gælder dog ikke anbringelsessager på papir, som principielt vil være bevaret i større omfang.
- Den danske bevaringsstrategi har ikke haft som formål at bevare data og dokumenter af hensyn til borgernes evt. ønske om at få noget at vide om sig selv, men (udelukkende) af forskningshensyn. Derfor procentbevaring.
- Der er ikke bevaringspligt for selvejende institutioner. Det betyder f.eks. at det er helt tilfældigt, om arkiver fra landets mange selvejende døgninstitutioner er bevaret – og i endnu højere grad om de er afleveret til offentligt arkiv.
- Der er registreringspligt for statslige arkivalier, men ikke for kommunale arkivalier. Kun i kommuner der frivilligt har valgt både at oprette kommunalt arkiv og frivilligt har valgt at gøre sine arkivalier søgbare, kan borgere og forskere faktisk se, hvad der er bevaret og dermed, hvad man som borgere eller forsker kan komme til at se. Ideelt set burde vi have et fællenationalt registreringssystem for offentlige arkivalier.

Hvis lovgiverne gerne vil gøre noget for brugerne af bevaringspligtigt arkivmateriale, er følgende ODAs bud på, hvilke tiltag, der ville have den største effekt:

- 1) Kræve at alle data og dokumenter, der skal bevares for eftertiden, registreres i et fælles nationalt system, så alle interesserede kan se, hvad der er bevaret hvor.
- 2) Inddrage selvejende institutioner under arkivloven
- 3) Sørge for at arkivloven stiller ens krav til offentlige data og dokumenter uanset om de er statslige, regionale eller kommunale.
- 4) evt. overveje om den nationale bevaringsstrategi i tilstrækkelig udstrækning understøtter borgernes retsstilling.